

Helsingør - Sundtoldsby og værftsby

Maibritt Bager
Helsingør Kommunes Museer

Byen ved sundet

Øresund

- Et økonomisk guldæg
- Sildemarkedet 1000- 1400 (1550)
 - Skanøre, Falsterbo, Dragør og Malmø centrum
 - Helsingør regnedes fra 1456 som en del af sildemarkedet
- Øresundstold 1429 - 1857

Havets sølv

- indtægter fra sildemarkedet

- Afgifter af fiskeri og handel
- Modydelse
- Holde lov og dom

Erik af Pommern (regent 1412)

Udfordringer

- Nedgang i indtægterne af sildefiskeriet
- Konkurrence for det Hollandske Nordsøfiskeri
- Ny skibeteknologi
- Skanørmarked mistede betydning som varermekka

Nye magtbalance i Øresundsregionen

- Hanseaternes dominans svækkes (brudt 1427 og 28)
- Anlæggelse af søkøbstæder, Krogen opføres
- Købstadsprivilegiet 1422

Øresundstolden

- Overvejelser i 1423 indførelse i 1429
- Krogen anlægges – magt bag ordene
- Guldæg
 - Rigets største enkeltstående indtægtskilde
 - Vækst i verdenshandlen med nye sømagtsnationer Holland og England

Øresundstolden 1429

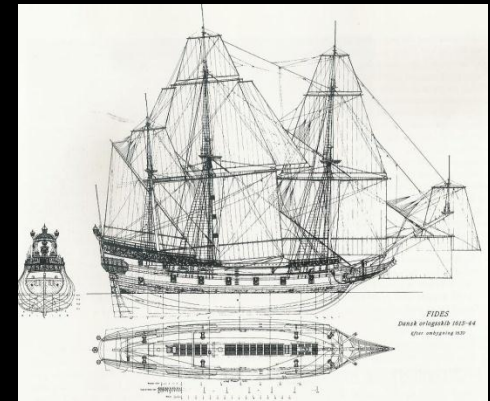
”de danske kongers guldbjerg”

Sikker sejlads gennem sundet

Modydelse

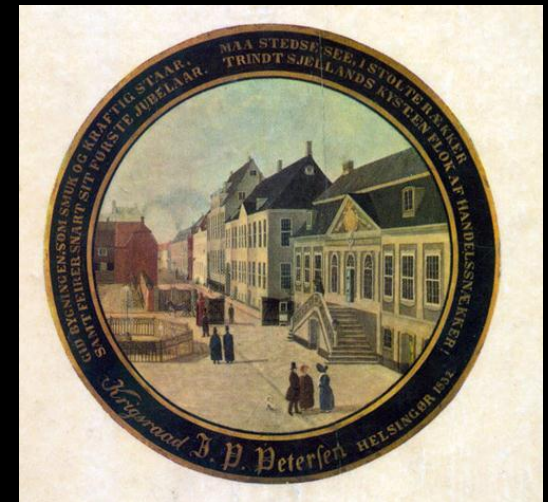
- Indsats mod sørøveri
- Farvandsafmærkning
- Retshåndhævelse i Helsingør

Øresundstolden i praksis

Krav på indtægterne tros tab af lande og landsdele

- Privelegerede lande
- Vækst i skibsfarten efter 1810
- Bemanning af toldkammeret

Indbygger fra nær og fjern

Grupper af fremmede

- Skotter
 - Tyskere
 - Englændere
 - Hollændere
-
- Konsulerne en særklasse i byen

Øresundstoldens betydning for Helsingør

Kan ikke undervurderes

- Forretning i at betjene de mange skibe og søfolk.

Kræmmere, købmænd, ølstuer, logi, skræddere og mange andre.

Beskyttelse af handelslivet

- Lavsbeskyttelsen
- Beskyttelse mod tuskhandel

Byens købmænd og kræmmere

- En by uden torv - et torv alle vegne
- Tilførsels af levendsmidler ikke tilstrækkelig til borgernes og skibenes forbrug.
- Opkøb i andre købstæder
- Videresalg af varer

Skibsklarerervirksomheden

- Kommissionær for den fremmed kaptajn.
- Betalte (klarerede) sundtolden for ham.
- Skete ved regnskabsposterne – i forvejen havde han deponeret et beløb på Øresundstoldkammeret.
- Klareringen var ikke hovedindtægten men indgangen til skipperen

Skibsklarerens hovedindtægt

- Skibsproviantering
 - kamp om kunderne
 - Levnedsmidler og skibsfornødenheder

- Haveriordning

Kadrajernerne

- Handlede med matroserne, mens skipperen var i land
- Ikke velanset som skibsklarerne
- Havde ry for at handle sort

Færgelavet

- Knyttet til sundtoldsvæsesnet
- Lavsartikel fra 1685
 - Eneret på sejlads for betaling med færger og både mellem Sjælland og Skåne, Helsingør og København.
- 80-100 Færgemænd
- Takst efter vejrforholdene

Smugleri

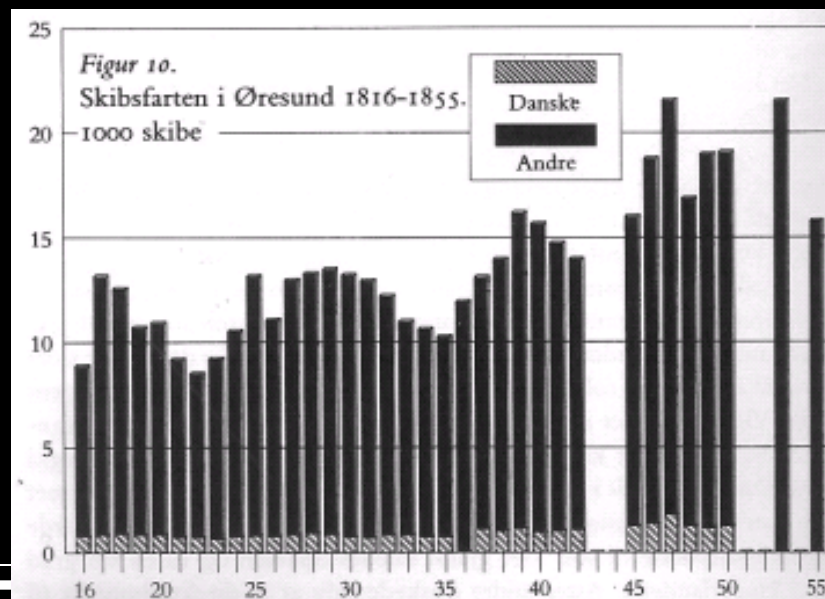
- Fra Helsingør til Skånes kyst
- Skibene på reden

Alle slags varer med særligt de med høj toldsats

- Brændevin, engelske klæder, franske silketrøjer, guld- og sølvvare, lærreder og kulørte eller hvide trøjer.

Op- og nedgangstider

- Antallet af skibe der ankom til Helsingør
- Vækst i indbygger tallet
- Tætte forbindelse til omverdenen satte spor

Krig og ulykke

Claus Møinichen, 1686

Ophævelses af sundtolden

I de første år ikke stor nedgang i omsætningen men...

Isvinter i Helsingør havn 1871, Illustreret Tidende

Stilstand inden nye tider

- Omsætningen i Helsingør var i 1870'erne i hastig tilbage gang
- Udvikling i ny skibsteknologi
- Hurtigere fart og færre provianteringsstop
- Færgefarten overgik til dampskibe
- Nye muligheder for byen kom fra den maritime verden - skibsbyggeri